वर्जयेत्सकलाश्चरसाः ॥२३॥ एषां च काष्ठान्यपि निन्दितानि यज्ञोपयोगीनि समिद्धर्मध्वगानि ॥ आम्रोकपुन्नागशमीपलाशाः प्रशस्तास्त्वरिष्टो वकुलश्च शालः ॥२४॥ वाराहमित्यूचुः ॥ प्रशस्तौषधिद्रुमलतामधुराः सुगंधाः ॥ स्निग्धाः समानसुविरा वृक्षमहीरुहानाम् ॥ अप्येवमेव नियमविनयोपपन्नाः किं पुनः श्रियं किमुत शाश्वतमंदिरेषु ॥२५॥ शुचिवाल्पेऽपि नाशौचं धूर्तगरहसूतवधः ॥ समीपस्थेऽहिगोदेवकुलेचतुष्पथेभवति चाकीर्तिः ॥२६॥ वैतसमयं गरहकृतं वाल्मीकस्थाभ्रकुलेविषदः ॥ गर्ती यातुधिषणा कूर्मकारधनविनाशः ॥२७॥ उदग्गतिप्लवसिद्धं विप्रादीनां प्रदक्षिणं नैव ॥ विप्रः सर्वत्र वसेदनुवर्णमपेक्षमन्येषाम् ॥२७॥ स्वावासपूर्वेखलुक्षत्रियस्याप्रत्यङ्मुखं वेश्मवनं ध्वजाख्ये ॥ वैश्यस्यतद्दक्षिणगे चसिद्धे चोदङ्मुखं तद्धितपं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सतुर्यो ऽशाख्यः ॥३५॥ वर्गाष्टकं पादिपवर्गमानं यत्पंचपंचप्रमिताश्चकाद्याः ॥ एवं भवे
त्स्वस्वकवर्गवर्णासख्यांकपो गोद्भूप नाम जातः ॥३५॥ इत्येषभेदो नगवर्गकस्यपतो
ऽतेचाष्टकवर्गजातम् ॥ पवर्गवर्णाष्टकजोद्विवर्गो चतुश्चतुर्वर्णविभागजोवे
॥३६॥ पवर्गवर्णादिचतुःपतिः स्याच्छाद्यविवर्णाधिपतिस्तमश्च ॥ वला ऽहो
नात्तमसोरिपुस्ताच्छांकेवर्णान्तिमदेववर्णाः ॥३७॥ अः कश्चटोतःपयशा
श्चवर्गपूर्वादितस्तत्पनपः क्रमेण ॥ पत्नीश्वरोतुहरिकुक्कुरोतुसर्पीश्वनागः
परतस्तुमेढः ॥३८॥ पचस्यपत्यंचमकंरिगंतंतद्भवर्णानवसेत्तुतेत्र ॥ ना
मादिवर्णादिकवर्गवर्णानाम्नोत्लुवर्णेरपिकाकिनीकाः ॥३९॥ ग्रामेश्व
रोयःस्वचरस्तुतस्यवर्गोविधेयः खिलमध्यदेशे ॥ ग्रामस्यतद्वर्गवशाच्चम
ध्यदेशाविकल्प्याविधिनातथैव ॥४०॥ ग्रामस्यनुश्चापिचवर्गसंख्यानो

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तःप्रभाते॥सूर्योऽष्टकेषुप्रहरक्रमेणाभुक्तादिशोदिक्रमतःप्रयाति॥१६॥प्रान्नादिप्राः
पंचतत्तत्तदोन्यास्तदूक्तादिक्प्रहराष्टकेषु॥प्रान्नादिदिक्षुप्रवरन्तिकेचिद्रवान्
सुषाप्रेत्त्वप्रदन्यदिक्षु॥१७॥निष्पन्नशस्यानिचभूप्रदेशेभवंतिवर्षाप्रतिपालितानि॥सुपक्वजार्णेशुचिभूमिभागेगृहेप्वरत्नत्रयंप्रकुर्यात्॥१८॥मध्येगृहं
हस्तमितंखनित्वासंपूरयेत्तांशुभिराप्लुतस्य॥संपूरयित्वाधिकतानुपेतःपांशुर्यदात्तद्गृहमुत्तमंहि॥१९॥समेसमंन्यूनतरेसदोनंनकारयेद्गृहकं
दाचित्॥गृहाधिनाथस्यपतिस्मतेस्वस्त्रीयेतथाचस्फुटितेवटादेः॥२०॥तुते
तथाछिद्रवतेनयाचाद्वारव्यासतत्क्षयदंनवास्तु॥इत्यादिशस्यानिवे
श्मकाचेविचार्यशुभंभवनंविदध्यात्॥२१॥आसन्नगाःकण्टकिनोऽपवृ
क्षाःसद्भिश्चयास्यंविहरंतिपक्षिणः॥नेशोचनाशेषकृतंशमस्तास्तस्माद्

कन्या कर्कोधनुस्तौ त्यजकुंभसंज्ञः ॥६७॥ अथाष्टवर्गक्रमशोऽष्टधाराषतर्कीद
धिषट्सप्तेन्दुरुगुणाश्विरसश्च ॥ नेत्राग्निदिग्वसुमितांकयोगेसूर्यादिशोप्राग्व
दभिर्विशोधात् ॥६८॥ सूर्येन्दुभौमात्त्वगुजीवमन्दाःसौम्यश्चकेतुर्भृगुजःक्र
मेण ॥ षट्दिग्१०नगा७धृत्या१८वनीश्वरांकचन्द्राः१५७त्रेना१२सप्त७नखा२०
न्तदङ्काः ॥६९॥ स्वस्वेषु वर्षप्रमितेषु तेषांदशाफलंतत्रनिवासिनांच ॥ तदुत्तरा
दुत्तरतोदशोशफलंचिकत्यंचदशाक्रमेण ॥५०॥ उद्विग्नचित्तःपरिपूर्णवित्तो ५
वन्यामितप्रोज्वरपीडितांगः ॥ सौख्यान्वितोरोगयुतःसुखाढ्यो दुःखान्वित
सर्वसुखान्वितश्च ॥५१॥ यद्यद्दशासोम्यफलानिदुक्तातत्तद्दशोक्तंसकलं
शुभंस्यात् ॥ असत्फलायाःफलमेतदेवदशोक्तरीत्याप्यसदन्यगात्त्वात् ॥५२॥
विस्तारहस्तैर्गुणितंचदैर्घ्यंषट्केषमायोद्धमिते ध्वजाद्यः ॥ ध्वजश्च धूम्रश्च

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

विचर्यमम् ॥२८॥ गजोत्तरस्थेयमदिग्भवंचपादुस्पतद्दासग्रहंप्रशस्तम् ॥२
वंहितंग्रालरणासर्वतस्पयदिदिग्भवेत्तावियमंग्रहंवा ॥२९॥ यामूःकुशाछा
प्रारसंपुनाचदूर्वान्विताकाछपुनाक्रमेण ॥ माधुर्य्यपुनाचकषायिकास्वा
कदुप्रशस्ताद्विजवर्गतोवा ॥३०॥ एवंपरीक्ष्यस्वकवर्गयोग्यांभूमिंविदध्याद्
हमत्रदेशे ॥ संपूजयित्वागणदेवताघटध्वजैःपुष्पपुटैरनेकैः ॥३१॥ अथ
ग्रामसैन्ये ॥ यद्ग्रामभंगंकुरुतेप्रकाछाभिनंभवेन्नामभतःप्रभःसः ॥ य
द्ग्रामगंकाग्निनगाश्चिधिष्ठुतुल्यंमथोछमदकार्कभतोनिभिद्रुः ॥३२॥
मैत्रेऽपराभिद्रुपनाप्यपोष्टेदैकाधिपत्येशुभदृष्टमध्यः ॥ ग्रामःसमध्टे
यनिभिद्रुसंज्ञैःपत्योर्हिविद्धावतयानिभिद्रुः ॥३३॥ वर्गप्रवराःसूर्यप्रशंकभौ
मशुक्रेज्यावाचस्पतिसूर्यदृष्टा ॥ अवर्गदेशेऽपयमःपरिक्षेमाचाभिरामिः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Shastra Foundation

भुजांत ऽहःसौख्यभाजाम् ॥ हस्तैः प्राग्वा १०० दभ्यधिकैरयोच्चं ग्रहं न कुर्यान्नपतेः कदाचित् ॥५९॥ कश्चिज्जनोभूपसमानधर्मो ग्रहविरुद्धाद्विधिनाप्यनेन ॥ स्यादुत्तमं स्वस्य कयोग्यहं भूमौ भुजांतर्क्रमपंचसंख्यम् ॥६०॥ त्रेद्वाधिकं हस्तप्रातं १०८ प्रातश्च १०० धनेत्रनन्दैर्ऽहप्रमितं पृथुत्वे ॥ वेदाष्टषट्कैर्हस्तांससप्तकं च २६८ वैधेसपादानिगृहाणि विन्यात् ॥६१॥ द्वात्रिंप्रा ३२ दधिकविंप्रातिश्च २२ सिद्धा २४ नखा २० भूमिपति १६ र्हि जातेः दशांप्रा १० युक्तान्यपि तत्रिपस्वैरपस्यस्वांगलवोज्झितानि ॥६२॥ प्रद्रुसचस्वस्वचतुर्विभागयुक्तानिदैर्घ्यैः प्रभवन्ति मेद्राः ॥ सेनापत्यादिग्रहविचारेवराहमिहिरोक्तिः ॥६३॥ षष्टिः षष्टिर्हीनासेनापतिसप्तकांचतुःषष्टिः पंचैवंविस्तारत्वभागसामान्वितंदैर्घ्यम् ॥६४॥ विस्तारसंज्ञा ६५।५८।५२।४६।४० दीर्घता ७६।६९ ॥६०।५३।४६ षष्टि६० चतुर्भिर्हीनावेश्मनिपंचसप्तचिवस्वस्वष्टां

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

म्नोपपक्वंजनकावसाना ॥ द्विजीतथैकैकवर्गपुक्काकिरापअछाभिरिहावशे
षा ॥४१॥ स्यात्काकिनीचाम्पधिकाहिपस्यग्रामस्यनाम्नोर्थकरोभवेत्सः ॥ द्वयोश्च
मेत्रेपिचराशिपत्योरेकाधिपत्येपिनदूनकः स्यात् ॥४२॥ यत्रोग्रभंराहुशनैश्च
रारपुक्तंसुखार्थीनवसेत्तुतत्र ॥ चेद्वासुमिश्रुत्पपितस्यनाशोग्यहाभिभूतैरपि
शत्रुभिश्च ॥४३॥ ग्रामस्यवाग्रामपतेश्चतद्वद्राशिभंवाशनिनायुतंच ॥ग्रामे
नवातंचवसेत्सुखार्थीपराग्निपातैरपिपीडितः स्यात् ॥४४॥ कर्कालिमीनार्कि
जराप्रायःस्युर्मेषधनुर्मृगेन्द्राः ॥ वृषश्चकन्यामकरोपवैश्याःशूद्राः
नपुंकुंभतुलाभवन्ति ॥४५॥ स्यात्राक्षसंज्ञाक्षराशिप्रभेदोदक्षसंज्ञत्रिपरा
शिकानांवैश्यादिकानांयमदिक्षसंज्ञेहिशूद्रानिधानमथपश्चिमस्याम् ॥४६॥
ग्रामस्यमध्येवसनेकसिंहन्यूनेकसंनिवसेन्नतत्रप्राग्दक्षिणादक्षिणेकमीन

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

न्येकऋक्षान्यैतामिश्रहारिणी॥ऋक्षभेदेऽपि नावासभेदोऽपि ज्ञेयः सर्वदापि बुधैः॥७०॥
न्यूनाधिक्येऽपि मानादशुभक्रं स्यात्तु सर्वेषाम्॥वासग्रहानिचविंघाद्विप्रादीनां
सुद्विगाघानि॥७१॥विप्राणां चेत्थाभवनंभवन्तिता न्येवदक्षिणातः॥विप्रा
दीनांरवेर्विघाद्यविभागकल्पनाद्वारम्॥७२॥याम्योत्तरगोऽजातुलाऽ
लिटगेर्केकर्के६हरौ५नक्र१०धटे११चकुर्योत्॥प्राक्पश्चिमास्यंभवनंशुभा ७
र्थंपुरःस्थितपृष्ठगतोनचाऽर्कः॥७३॥प्राक्पश्चिमास्येऽस्तऽविलग्न१जातः॥
रवा१०वुपस्थितपृष्ठोत्तरदक्षिणास्ये॥शीतांशुचोपिविवर्जनीयोभेवास्तु
नश्चापिहितद्वयेऽब्ज॥७४॥वेलान्वितेरभ्युदितेरभीनीचारिगेहस्थितिवर्जितेऽ
च्च॥पुंस्त्रीसुषार्धाभिविवर्द्धमानाःसूर्येन्दुवागीसितैःक्रमात्स्युः॥७५॥अ
थपूर्वरेनुषांग्रहानामष्टाऽविभागैर्द्वीतारांफलानि॥वाराहमिहिरोक्तौ॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

हरिः शुनीशो वृषः खरः कपिपक्षी नकः स्यात् ॥५३॥ आपाजजा घाविषमाः प्र
शस्ताः समाश्चनिंद्यानिजदिग्गताश्च ॥ अष्टाहते द्वे त्रयूलेविभक्ते भ२७
संख्यापयोषभमा[illegible]श्विभात्स्यात् ॥५४॥ अपषोऽष्टाधिकशतद्वयावधिपि
राः २१६॥ भूनेषभैः संनिहिताद्विवस्वा १५२ विरूप १ कैष्टायहतैः कुनागैः २१५
प्रेन्दु १७ पुनैरपिसंपुताश्चपिशंवशेषाद्रसभूमिपतैः ॥५५॥ विस्तारहीनैर्वि
हतश्चपिशंदैर्घ्यं भवेत्त्रयध्वमितंयदंकम् ॥ शेषं चतुर्विंशतिसंगुणातुभजे
न्नुतैरभ्यधिकोंगुलंच ॥५६॥ विस्तारतुल्याप्रमितिर्हिस्पर्शो क्षेपतार्ध्वन्तरभू
प्रदेशात् ॥ तावत्प्रमोविस्तरषोडशांशसंयुक्तचतुर्हस्तमितोच्छ्रितायः ॥५७॥
होपरिस्पर्शगृहस्यतद्वद्विस्तारहस्तोक्षेपतावधेया ॥ गृहद्वयस्योपरितद्
द्वहस्पर्शो क्षेपतातत्तद्वदेवास्यापिपट ॥ पक्षेक्षकामद्रचितंगृहाणांभूमी

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

संयुते दैर्घ्यतद्दर्शितो राजमहीभिरणाम् ॥६४॥ मंत्रिणो विस्तारता ६०।५६।५२।४८।
४४।दीर्घता ६७।६३।५८।५४।४९।राजमहिष्या विस्तारता ३०।२८।२६।२४।२२।दीर्घ
ता ३३।३१।२९।२७।२५षष्ठिः षष्ठिः प्रत्यैवं युवराजस्याधिवर्जिता ८० प्रीतिः
प्रभाप्रान्वितं च दैर्घ्यं पंचतद्दर्शितं तत्प्रतिजानम् ॥६६॥युवराजस्य विस्तारता ८०
७४।६८।६२।५६दीर्घता १०१।९५।९०।८५।८०युवराजानुजस्य विस्तारता
४०।३७।३४।३१।२८दीर्घता ५३।४९।४५।४१।३७ नृपशक्तिधान्नरतुल्यं यत्सामन्त
युवराजपुरुषाणाम् ॥ नृपयुवराजमंत्रिविचारकर्मताध्यक्षपूतानाम् ॥६७॥
चत्वारिंशद्धीनाचतुष्चतुर्भिः पंचयावदिति ॥ षष्ठभागयुतं दैर्घ्यं दैवज्ञभि
षक्पुरोहितानाम् ॥६८॥ ज्योतिर्वित्पुरोहितानां विस्तारता ५०।४६।४२।३८।३४।
दीर्घता ६६।६२।५७।५३।४९ वास्तुनियोविस्तारः ॥ सप्तचौष्ठपंक्तिष्वयः शुभ
दः प्राप्तैकेषु सहेषु विस्तारादिगुणितं दैर्घ्यम् ॥६९॥ धनंजयवरदुर्मुखा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham